

Актуаліі

Рэлігійны рэнесанс і духоўны вакуум

Дэструктыўныя таталітарныя секты і культуры, якія імітуюць у школу, іх высокая актыўнасць, а таксама пэўная папулярнасць у маладзёжным асяроддзі ствараюць у грамадстве праблемы. Трагічныя рэзультаты захвалення сведчаць аб неабароненасці людзей, і асабліва моладзі, ад такіх рэлігійных спакосаў. Гэтай праблеме на мінулым тыдні было прысвечана выязное пасяджэнне Пастаяннай камісіі па адукацыі, культуры, навуцы і навукова-тэхнічнаму прагрэсу Палаты прадстаўнікоў Нацыянальнага сходу Рэспублікі Беларусь. Разам з дэпутатамі ў рабоце камісіі прынялі ўдзел работнікі Міністэрства адукацыі і прадстаўнікі Экараха на чале з Мітрапалітам Мінскім і Слуцкім Філарэтам, патрыярхам экзархатаў Усёй Беларусі.

Размова ішла аб унясенні змяненняў і дапаўненняў у Закон "Аб адукацыі ў Рэспубліцы Беларусь" у сферы ўзаемін паводзінаў, школы, царквы і адукацыі. Тэму дыскусіі не ўдзельнікі падчас сустрэчы значна пашыралі і канкрэтызавалі да праблемы, сёння надзвычай актуальнай — інтэграцыі тэалогіі (багаслоўя) і рэлігійнага ў сучаснай адукацыі і рэлігійнага ў сучаснай адукацыі.

Рэлігійная актыўнасць насельніцтва павялічваецца. Сёння ўсе мы з'яўляемся сведкамі ўзроставай цікавасці адукаванага грамадства да рэлігіі з аднаго боку, падкрэслена ў агульным, старэйшых камісіі Ігар Васільевіч Катляроў, а з другога — адначасова ў навуцы нізкі ўзровень рэлігійнай свядомасці як вынік атэістычнай адукацыі і выхавання ў 70 гадоў павароту атэістычнай ідэалогіі, свядомасці ўдзельнікі дыскусіі, павялічана цікавасць грамадства маральным крытэрыям і стварэнні рэальнага папярэдняга маральнага асяроддзя, духоўнага крыніцы. Адна каштоўнасць зніжаны, другія ж не сфарміраваны. У частцы дзейнасці аўтарытэту, для іх не існуе традыцый, які не павяжэцца старэйшых. Падзея статус самі, павялічваецца колькасць дзяцей-сірот і сямейных сірот — сірот пры жыццёвых бацьках. Пасля Вялікай Айчыннай вайны ў Мінску былі толькі адзін дзіцячы дом, а сёння іх ёсць у кожным раёне сталіцы. Маладзёжныя асяродкі пашкоджаны трагічнымі "вірусамі" наркатычнага і СНІДу. Тэабачанне прапанаваў антысцэнарыі праграмы, якія за маюць даўно забаронены, па жывым толькі шкоду. Словам, у краіне стварыўся глыбокі духоўны вакуум, які трывожна неабходна запоўніць. Чым? І як? Неабышайце.

— Пра гэта паваротна быць у вачэй, крычыць на ўсё моц! — запяляе гаворку Мітрапаліт Мінскі і Слуцкі Філарэт. — Грамадства, моладзь у небяспеці! "Ну, што ж, Царква?" — чуем мы ў свой адрас гаворку. Але гэта не значыць, што сёння афіцыйная навука педагогіка не можа нічога зрабіць і не робіць. Яна можа і робіць. Паміж экзархатам і Міністэрствам адукацыі наладжана плёнае супрацоўніцтва, існуе пагадненне, створана і працуе кардынальна-навуковая камісія. Аднак гэта сёння мала. І каб і надалей эфектыўна развіваць гэты супрацоўніцтва паміж Царквой і школай (сістэмна адукацыі) неабходна распрацаваць і мець грунтоўную прававую базу.

Хрысціянскі светапогляд з'яўляецца магутным фактарам, які фарміруе грамадскую свядомасць. Сістэму адукацыі, лічыць Уладзіслаў, неабходна вярнуць да абсалютных духоўных каштоўнасцяў.

Дзяржава, запікаючы ў сацыяльнай стабільнасці, уключае пра чалавека не можа быць працягваным рэлігійна-маральнага ідэалу, народжанага традыцыйнымі хрысціянскімі канфесіямі, падкрэсліў ён. Патрэбна ўдасканаліць і карэкціраваць заканадаўчую базу, акая быць ужо сучасным чынам працягвае абавязкі атэістычнай навуцы. А гэта пэўным чынам ускладняе сітуацыю. На жаль, у распрацоўшчыкаў законапраектаў дагэтуль няма, на наш погляд, канчатковага разумення сутнасці рэлігійнай матэрыялі дзейнасці людзей. Спаваданне імі сваіх рэлігійных перакананняў немагчыма спыніць ніякімі мерамі, у тым ліку забароннымі. У наш час рэлігійнага рэнесансу асабліва актуальна будаваць менавіта партнёрскія адносіны з традыцыйнымі для Беларусі канфесіямі.

Паступова з маральна-эмацыянальнага дыскусія была пераведзена ў юрыдычны аспект. Пазнаёмліваючыся з праектам Закона "Аб унясенні змяненняў і дапаўненняў у Закон Рэспублікі Беларусь "Аб адукацыі ў Рэспубліцы Беларусь", які ў хуткім часе будзе абмяркоўвацца ў парламен-

це, прадстаўнікі духавенства лічыць, што ў ім не надзеяцца ніякай увагі рэлігійнай сістэме адукацыі і выхавання, яе бышам бы не існуе, што артыкул 1 главы 1 Закона можа ўключаць абмежаванні на рэалізацыю богаслужбовай дзейнасці ў сістэме дзяржаўнай адукацыі, але ён не павінен ствараць забароны на адукацыйную і выхавальную дзейнасць традыцыйных хрысціянскіх канфесій.

На пасяджэнні працягла думка, што фармулёўка аб забароне дзейнасці рэлігійных арганізацый побач з палітычнымі партыямі ў сістэме адукацыі не ападкавае духу часу, сфармулявана некарэктна.

Дзейнасць традыцыйных для нашай краіны хрысціянскіх і канфесій, лічыць прадстаўнікі духавенства, неправерана прыроўняваецца да дзейнасці палітычных партый і аб'яднанняў, што не ападкавае існае. Адрозненне палітычных партый і аб'яднанняў з'яўляецца палітычнай ідэалогія, а царкоўная аб'яднанне — веравызнаўчая дактрына.

Была выказана заўвага, што тэрмін "традыцыйная канфесія" не мае ў сабе разбуральнай сілы, а прынамсі, з якім Царква можа і павінна супрацоўнічаць.

Праблема, якую абмяркоўвалі на пасяджэнні не ўдзельнікі, вынікала далажна. Бо нават і сёння жыве разладнае галасы не пра тое, як зрабіць супрацоўніцтва паміж царквой і школай больш плённым, а пра тое, ці патрэбна яно ўвогуле.

На жаль, як сказаў намеснік дырэктара Нацыянальнага інстытута адукацыі Генадзь Мікалаевіч Петруські, у Законе "Аб адукацыі", які прыняты ў 1991 годзе, адбываўся палеміка павялічыў: мы ўніклі ў Закон тэрмін "свецкі характар адукацыі", прыраўняўшы яго да атэістычнага, сталі трактоваць "свецкасць" як антырэлігійнасць, як атэізм па вызначэнні. Аднак з пункту гледжання Канстытуцыі Рэспублікі Беларусь атэістычны светапогляд юрыдычна эквівалентны рэлігійнаму. У новым Законе аб адукацыі павінна быць закладзена сістэма дзяржаўнай адукацыі. Супрацоўніцтва паміж царквой і школай магчыма толькі на аснове пагаднення, якое будзе кантралявацца Саветам Міністраў. А гэта значыць, тут будзе наладжаны сур'ёзны дзяржаўны кантроль.

На разгляд дэпутатаў экзархатам прапанаваў наступную фармулёўку ў рыхтэмы законпраект: "У арганізацыях сістэмы адукацыі не дапускаецца стварэнне і дзейнасць палітычных партый, іншых грамадскіх аб'яднанняў, якія праследуюць палітычныя мэты, а таксама аналізіруюць і іншыя дзейнасць рэлігійных арганізацый, якія супярэчаць заканадаўству.

Арганізацыі сістэмы адукацыі ў пытаннях адукацыйнай, сацыяльна-педагагічнай і навуковай дзейнасці могуць узаемадзейнічаць з зарэгістраванымі рэлігійнымі арганізацыямі з улікам іх уплыву на фарміраванне духоўных, культурных і дзяржаўных традыцый беларускага народа, у парадку і на ўмовах, вызначаемых пагадненнем паміж Міністэрствам адукацыі і рэспубліканскім упраўленнем ці інтэрна рэлігійнага аб'яднання, заключаемым ва ўстаноўленым парадку".

Удзельнікі нарады прышлі да высновы, што толькі сумеснымі намаганнямі царквы і дзяржавы можна ўнесці істотны ўклад у абнаўленне гуманітарных ведаў і выхаванне на еўрапейскія ружыжы сучаснай гуманітарнай адукацыі.

Святлана БЕНЬ.

9 лютага Прэзідэнт Рэспублікі Беларусь Аляксандр Лукашэнка наведаў Дом міласэрнасці пры Пастаяннай камісіі па адукацыі, культуры, навуцы і навукова-тэхнічнаму прагрэсу Палаты прадстаўнікоў Нацыянальнага сходу Рэспублікі Беларусь. На фотаздымку: падчас наведвання Дома міласэрнасці.

Фота Мікалая ПЯТРОВА, БЕЛТА.

Весткі з Халопеніцкага дзіцячага дома Валоўжынскага раёна

Праблемныя курсы

Рашэннем вучэбна-метадычнага савета Мінскага абласнога ЦПК на базе Валоўжынскай школы-інтэрната і Халопеніцкага дзіцячага дома пройдзе праблемныя курсы "Сучасныя падыходы да арганізацыі вучэбна-выхавальнага працэсу ва ўмовах інтэрнацыйнай установы". Амаль 90 педагогаў гэтых устаноў павысяць сваю кваліфікацыю. Серод тых, хто будзе ажыццяўляць вучэбны працэс — вядомыя вучоныя, практыкі і металысты: М.А.Крэмень, У.Т.Кабуц, В.Р.Сянько, Н.І.Кашан, А.С.Шылава, А.Э.Цішчанка і іншыя.

Адпачылі ў Італіі

17 дзяцей-сірот Халопеніцкага дзіцячага дома на працягу месяца ашчынены і аздараўляліся ў Італіі, у сям'ях італьянскіх грамадзян. Адным з арганізатараў гэтай паездкі з'яўляецца Т.С.Макаравіч, дырэктар дзіцячага дома. Тамара Сцяпанавна была і кіраўніком групы дзяцей-сірот з Мінскай вобласці.

Юныя артысты

У Халопеніцкім дзіцячым доме сталі традыцыйнымі святы фальклору, займаліся гульні "Што? Дзе? Калі?", "Шчаслівы выпадак", "Поле пуду", шоу-праграмы "Запрашаем на дыскатэку", "Тануючы літаратурныя героі". Намеснік дырэктара Дзіцячага Дома Казлоў адзначае: "Добры настрой у дзяцей, радасць у іх вачах — лепшая ўзнагарода для нашых педагогаў і выхаванцаў". Аляксандра Аляксеевіча Глініча — намеснік дырэктара па выхаванні, дадаваў: "Многія гады самадзейных юных артыстаў нашай установы радуецца сваімі талентамі не толькі гледачоў з Крупскага раёна, але і мінухай".

Са спадчынай у будучыню

Людміла Іванавна Алешка, бібліятэкар Халопеніцкага дзіцячага дома, падзяляе значную работу па выхаванні дзяцей-сірот па народных традыцыях, займаецца выхаваннем сродкамі народнай педагогікі. Пошукавая работа, збор матэрыялаў пра Адама Быдлановіча, вядучы літаратурны спадчыны Крупічэўскага, гісторыі і культуры Халопеніч — вольскіх дзяцей-сірот. "І хоць мы вылучаем поле дзейнасці дзяцей-сірот, дзе нарэшце нашы выхаванцы, дзеці з цікавасцю вывучаюць даўніну, гісторыю Беларусі", — расказвае Людміла Іванавна.

50 гадоў у школе

Лідзія Дамітрыўна Церахава — педагог з 50-гадовым перадажам. Усё жыццё яна выкладала ў дзіцячым Халопеніцкага дзіцячага дома фізікавыхаванне. Гэты мудры педагог добра ведае псіхалогію дзяцей-сірот, а таму ў яе цесныя кантакты з дзяццямі. Лідзія Дамітрыўна фарміруе ў дзіцячым доме не толькі здаровы лад жыцця, яна ім дабрыню, шчырасць, сардэчнасць. "Наша бабця", "Наша добрая фея" — так ласкава называюць выхаванцаў дзіцячага дома Церахаву, зараз інструктара па фізічнай культуры. Дарчы, муж Церахавой шмат гадоў узначальваў дзіцячым дом у Халопенічах.

Мікалай ГРУДЗІНСКІ, металыст аддзела інтэрнацыйнай устаноў Мінскага абласнога ЦПК.

ЗАЦВЕРДЖАНА

Указ Прэзідэнта Рэспублікі Беларусь 08.02.2001 № 71

Палажэнне аб Рэспубліканскім савеце рэктараў вышэйшых навучальных устаноў

Указ Прэзідэнта Рэспублікі Беларусь № 71

Аб Рэспубліканскім савеце рэктараў вышэйшых навучальных устаноў

У мэтах аказання комплекснай падтрымкі развіццю вышэйшай школы ў Рэспубліцы Беларусь пастанавіла:

- Стварыць Рэспубліканскі савет рэктараў вышэйшых навучальных устаноў.
- Завярдзіць прыкладамае Палажэнне аб Рэспубліканскім савете рэктараў вышэйшых навучальных устаноў.
- Савету Міністраў Рэспублікі Беларусь у трохмесячны тэрмін забяспечыць прыкладзенне актаў заканадаўства ў адпаведнасць з гэтым Указам.
- Мясцовым выканаўчым і распарадчым органам узаемадзейнічаць у рабоце з Рэспубліканскім саветам рэктараў вышэйшых навучальных устаноў і аказваць садзейнічанне вышэйшым навучальным установам ва ўмяшчэнні іх матэрыяльна-тэхнічнай базы.
- Гэты Указ уступае ў сілу з дня яго падпісання.

Прэзідэнт Рэспублікі Беларусь
А.ЛУКАШЭНКА.

8 лютага 2001 г., г.Мінск.

навуцы і распарадчых органаў звесткі і даныя, якія маюць адносіны да пытанняў вышэйшай адукацыі і навуцы;

4.4. ініцыяваць і ўзгадняць ліцэнзаванне, рэарганізацыю і ліквідацыю устаноў вышэйшай адукацыі, пытанні іх назвы, змянення іх статусу, адкрыцця новых спецыяльнасцяў, у тым ліку ў адносінах да вышэйшых навучальных устаноў не дзяржаўнай формы ўласнасці;

4.5. удзельнічаць у фарміраванні дзяржаўных, галіновых і міжву-

завіскіх навукова-даследчых праграм;

4.6. уносіць прапановы па пераліку акадэміі, якія аб'яўляюцца пры выбары ў Нацыянальную акадэмію навук Беларусі і ўдзельнічаць ва ўзгадненні гэтага пераліку;

4.7. ствараць часовыя экспертныя і рабочыя групы, творчыя лектэры з прымяненнем спецыялістаў рэспубліканскіх органаў дзяржаўнага кіравання, мясцовых выканаўчых і распарадчых органаў, іншых арганізацый і вучоных рэспублікі (з іх згоды) для правядзення

экспертызы і падрыхтоўкі прапаноў па напрамках дзейнасці Савета;

4.8. праводзіць сумесна з міністэрствамі, іншымі рэспубліканскімі органамі дзяржаўнага кіравання, абласнымі (Мінскім гарадскім) выканаўчымі камітэтамі выязныя пасяджэнні Савета, прысвечаныя разгляду пытанняў развіцця вышэйшай адукацыі і навуцы ў рэгіёнах рэспублікі;

4.9. праводзіць работу па прапагандзе дасягненняў вышэйшай школы рэспублікі за мяжой;

4.10. праводзіць семінары, сімпозіумы, канферэнцыі па праблемах развіцця вышэйшай школы.

5. Савет фарміруецца з рэктараў вышэйшых навучальных устаноў, арганізацый пэдагагічнай адукацыі і навуцы на агульным сходзе кіраўнікоў вышэйшых навучальных устаноў і арганізацый пэдагагічнай адукацыі.

Работай Савета кіруе старшыня, які выбіраецца з ліку рэктараў ВНУ, а ў яго асяродку — намеснік. Старшыня Савета і яго намеснік выбіраюцца на пасяджэнні Савета тэрмінам на пяць гадоў тайным галасаваннем. Кандыдатура асобы, выбранай, калі за яе прагаласавала больш як палова членаў Савета, якія прысутнічаюць на пасяджэнні.

Для аператыўнага кіравання работай Савета ствараюцца прэзідыум Савета і камісія пасадоўных настаяў дзейнасці Савета. Саства прэзідыума і камісіі, функцыі і парадак іх дзейнасці вызначаюцца Саветам.

Для больш поўнага і ўсебаковага абмеркавання праблем функцыянавання і развіцця вышэйшай школы на пасяджэнні Савета могуць запрашацца (з іх згоды) кіруючыя работнікі рэспубліканскіх ор-

ганаў дзяржаўнага кіравання, мясцовых выканаўчых і распарадчых органаў, іншых арганізацый.

Савет ажыццяўляе сваю дзейнасць у адпаведнасці з планам работ, які зацвердзіцца на пасяджэнні Савета.

Савет праводзіць свае пасяджэнні па меры неабходнасці, але не ралейш чым два разы ў год. Савет праводзіць пасяджэнні пры ўмове прысутнасці на пасяджэнні не менш за дзве трэці яго саставу. Рашэнні Савета прымаюцца простым большасцю галасоў прысутных. У выпадку роўнасці галасоў прыняты лічыцца рашэнне, за якое прагаласавалі старшынстваючы. Рашэнні Савета аферміруюцца пратаколам, які даводзіцца да зацвярджэння.

Арганізацыя дзейнасці Савета ў частцы, не прадугледжанай гэтым Палажэннем, вызначаецца рэгламентам, які зацвердзіцца Саветам.

Прадстаўнікі Савета па прадстаўленню прэзідыума Савета могуць уваходзіць у саставу калегіі Міністэрства адукацыі, дзяржаўнага камітэта па навуцы і тэхналогіях, іншых рэспубліканскіх органаў дзяржаўнага кіравання, мясцовых выканаўчых і распарадчых органаў, а таксама прэзідыумаў Нацыянальнай акадэміі навук Беларусі і Акадэміі аграрных навук Рэспублікі Беларусь.

Старшыня Савета перадае членам інфармуе Прэзідэнта Рэспублікі Беларусь аб стане спраў у вышэйшай школе і навуковай сферы рэспублікі.

6. Арганізацыйнае, інфармацыйнае і матэрыяльнае забяспечэнне дзейнасці Савета, уключаючы вядзенне справядства, ажыццяўляецца ВНУ, рэктар якой выбірае старшыню Савета.

Надзеі юных коннікаў

Вось ужо чацвёрты год найшвейшай дзіцячай секцыі конна-спартыўнай школы пры каллежы "Прагрэс" Гродзенскага раёна. Займаюцца ў ёй дваццаць чатыры падлеткі. Ёсць сярэд іх і дзіўчынкі. Як сказаў іх трэнер Павел Мікалаевіч Савіцкі, амаль усе яны ўжо ўдзельнічалі ў розных спаборніцтвах, маюць спартыўныя разрады. У 1999 годзе яны выйгралі каманднае першынство турніру "Надзеі" ў Мінску, а мінулы год улетку Юля Дубо нават выйграла асабістае першынство на міжнародным дзіцячым турніры.

У падлеткаў тут добрая перспектыва. Яны могуць і пасля заканчэння школы звязаць свой далейшы лёс са спортам: застацца ў гаспадарцы і ўдзельнічаць у розных спаборніцтвах і турнірах, а каму панашуць

больш, той трапіць і ў зборную каманду краіны.

У наступным годзе тут будзе збудавана крыты манеж (другі ў Беларусі па памеры), што дасть магчымасць праводзіць турніроўкі незалежна ад надвор'я.

НА ЗДЫМКАХ: заняткі па верховай яззде; Павел Мікалаевіч Савіцкі з групай юных коннікаў.

Юры БОНДАРАЎ.

Акадэмія паслядыпломнай адукацыі

аб'яўляе конкурс

на зямшчэзныя вакантныя пасады прафесарска-выкладчыцкага складу кафедраў: дашкольнай педагогікі і псіхалогіі — дацэнт (1) замежных моў — старшы выкладчык (2) інфарматыкі — загадчык кафедры (1), прафесар (0,5) педагогіі — дацэнт (0,25) псіхалогіі — дацэнт (1) філасофіі і гуманітарных праблем адукацыі — прафесар (1) Дакументы накіроўваць на працягу месяца з дня аб'яўлення аб'явы на адрас: 220040, г.Мінск, вул. Нахрасава, 20. Адрас кадраў, тэл. 285-78-24.

Удакладненне

У пачатку матэрыяла "Лакматыўны інтэграцыйны працэс", змешчанага ў "НГ" ад 10 лютага, дапушчана недакладнасць. Назва Пагаднення, падпісанага міністрамі адукацыі Беларусі і Расіі — "Аб умовах заснавання і дзейнасці Беларуска-Расійскага ўніверсітэта".

У міських Палацах дзяцей і молоді адбыўся першы гарадскі конкурс "Школа і сям'я" — крок насустрэчу да званне лепшага класнага кіраўніка.

У своїм вішнвальним слові М.С.Ціцянюкъ выказау захваленне ўсімъ удзельнікамъ конкурсу адзначыў іхъ талент і творчы падлы

ΦΟΤΟ
ΡΑΒΔ

A photograph of a person wearing a traditional, heavily embroidered white garment, possibly a ceremonial dress or costume, with a dark belt and a long, dark staff or pole. The garment features intricate geometric and floral patterns in dark thread. The person is standing, and the background is dark and indistinct.

30° к горизонту, под действием которой груз из состояния покоя (пружина не деформирована) равномерно перемещается на расстояние 4 м. Определить совершённую работу.

2. Найти модуль теплоёмкости одноатомного идеального газа, расширяющегося по закону $P = A/V$, где A — постоянная величина.

3. Небольшое заряженное тело массой m прикреплено к нити длиной l , может двигаться в окружности в вертикальной плоскости. Однородное магнитное поле индукции B перпендикулярно этой плоскости и направлено к наблюдателю. При какой наименьшей скорости тела в нижней точке оно сможет совершить полный оборот? Заряд тела положительный и равен q .

4. Какой минимальной толщины должна быть прозрачная тонкая плёнка с показателем преломления $n = 1,2$, чтобы произошло усиление красного света ($d = 8 \cdot 10^{-6}$ м) при отражении от верхней и нижней поверхностей плёнки. Свет падает на плёнку под углом $\alpha = 30^\circ$.

5. Отрицательный точечный заряд q массой m находится в вакууме на си-точном закреплённом кольце радиуса R на расстоянии l от его центра. Плоскость кольца

6. При спуске в плотных слоях атмосферы ракета мотойм, двигаясь со скоростью u_0 , включает тормозной двигатель, сила тяги которого пропорциональна времени: $F_{\text{тяги}} = A_1 t$, где A_1 — известная постоянная. Построить алгоритм расчета работы силы тяги в пути, пропеллента

ракеты за время T после начала работы тормозного двигателя. Считать, что время движения на ракету действует сила сопротивления воздуха F_c , модуль которой пропорционален квадрату её скорости: $F_c = B_1 v^2$, где B_1 — известная постоянная.

Решения присылать по адресу:

220050, г. Минск, пр. Ф. Скорины, 4, факультет радиотехники и электроники, оркестрмейстер олимпиады (п. 278-46-78). В работе необходимо указать фамилию, и ответство полностью; приблизительный домашний адрес (индекс почтового отделения обязательно), телефон; адрес улицы (с почтовым индексом), фамилию, имя и отчество учителя физики, в отделение вложить почтовый конверт с вашим домашним адресом.

Марыя Фёдарэўна — адзін найвядомых даследчыкаў і прапавядальцаў дзіцячай літаратуры сёння. Тут засяроджаны яе інтэрвію і густы. Тут яна найпершая дарадчыца і кансультантка вось ужо дзесяцігоддзі. Яе імя дзяцінаўшчыні і навукоўца вызначаецца магчыма, гэтымі радкамі:

Усмешка светлая дзіцяці —
Яе жыццё, яе баганце!

Яшчэ адна выхыння Марс
Федаравыч — паштадова прарэ-
загалдзіца кафедры беларуска-
літаратуры БДПУ імя Максіма
Танка. Аддана Цяжкая. Кафедра
шматпрофільная, вылікая, да гэ-
га часу не падзеленая на хоць б-
дзве. Яе былі б мы ўсе ўдзячні-
кі ўніверсітэта, калі б не
кіраванне гэтай кафедры была ст-
рана кафедры дзіцячай літарату-
ры! Гэта ж была б адзіная на ўс-
рэспубліку кафедра, лідр у даво-
знабянданым напрамку педагагі-

Больш за три десяткы спеціалістаў працююч пад кіраўніцтвам Марыі Фёдарунай. І кожнаму трэба ўзяцьці увагу. Кожнаму — падтрымаць на нягледзай даражэ. У кафедрэ немаляу нобытэ па-ранейшаму выдаюцца кнігі для студэнтаў, школьнікаў, наставнікаў. Перавыдаюцца былыя падручнікі і дапаможнікі. І тут яны — арганізатар і лідэр. Цяпер вольна распаўсюджаюцца стандарты дыдагэгагічных дысцыплінаў.

Якія яны атрымаюцца — заліжыць найперш ад яе, Шаўлёўскай Марыі Фёдарунай!

Новых вышынь Ва-
шануюна Марыя Фёдаруна! Не-
хай будучь і далей крылатыя Ва-
шыя мары, светлыя думі-
плённымі набыткі!

Настаўнік
не ад слова "настаўляць",
Настаўнікі —

Дык натаяйма
душ людскіх памкнен
Да самага апошняга імгненн

Мікола МІШЧАНЧУ
доктар філалагічных нав
прафесар, член-карэспандэ
БелАА, пісьменні

Навчуначи і виховуначи, розвіваючи на уроках історії, нам, настановікам, єстьми важна ўже у 5 — 7 класах навчатиць школяриць користуца розными відами пераказу (апісаннем, апавяданнем, тлумаччыннем), адказваць на пытанні коротка і разгорнута, а таксама правільна і дакладна задаваць іх, складаць план, рэзюмываць адказы, абмяркоўваць кнігі.

Знаєдш, усі зрозуміла. Рих-
нучись до уроку, позначили но-
міни гістарычных тэрмінаў, што ад-
строваваць пачаткі, над якім
була бязда прашаваў у класе.
Іны тэрміны — тлумачым, дру-
гі — актуалізуем, трэці — зама-
дуем у сувязі з вынікаў;
роў ідзе па прастай схеме: апі-
ны, тлумачым, замацавваем.
рошкі згадзілася пытанне. Не
дугім уроку агаварылі пражы-
арышчана. Тлумачычы факты матэ-
рыялы, якія прадставілі ўсе матэ-
рыялы раскрылі значэнне тэр-
маў. Замацавалі, паўтарылі. Але не-
ацэснумым уроку аказалася, што
ацэснум чучы вывучалі фармулі
рошкі на памяць. А астатнія ў
арышчавалі з'езд, рэда ўжывалі
тэрміны, гістарычна лексіка
практычна ацэснумала.

Адказ на пытанне: як аргані-
зацыя ўсёсучасна спалучае-тэрміна-
агаворную работу, на жаль, знайсці
металіччых дапамогак няма.
Хоць розныя варыянты спалуче-
ня з'яўлення ў іх прыводзіліся

каса мови залежить ад слюнік
важача запаса. Ціпер разгледзім
адліні. І я лепш даваць слюнікавы:
адліні.

Урок гісторыі ў 6 класе. Тэма
"Усталяванне феадальнага ладу"
аўтарэнне вывучанага ці апы-
нае інае ідзе па палітрэнім уроку
"Жыццё і звычкі феадальна". Дзе-
адтрыхоты адказаў запрашана
адтрыхоты чалавек, яны адначас-
раўнаюць лядшкі: мадэлююць і
намаляюць алказ. А я ў гэты час
выяркожа да класа і праводж
"Гістарычныя запалкі"

Так мы назвали одно з самих важливих і люблених завдань. Мета дослідження не проста: називаємо термін, а дещо визначаємо, не ўстаючы (час!), што ён азначае. Восе словы для зарэкавання ўключалі, суседская абшчына, дзяржаўнасць, тытул, абрэд, феадалізм, аўтэнтычнасць, Паничына, абрэд, аўтэнтычнасць, натуральная гаспадарства, чарасталасця.

У толькі называю тэрміны, чытай адназначна. "Пашчына" - "З работы сляні у гаспадарства".

хвіліны виділяється на адказ яны павінны быць кароткімі, лаканічнымі. Такім чынам, усяго 1 секунд урока далі магчыма спайтарыць 12 гістарычных тэрмаў, падрыхтавацца чацвяром адказу на канспекце на дошцы.

Зав'язую, сярэд 12 слоў
было ніводнага з папярэдня
урока. Гэта "маленькая хітрасць"
прыдуманая для таго, каб заняць
падрыхтоўчай пытаннюў для дош-
вучні не слухалі адказуў тавары-
шуў, а займаліся сваімі справамі.
Пасля гістарычнай зарадкі ўсе
пераключаю на адказы для дош-
вучні.

Важным фактарам, які садзі-
ліце засвеінова новага матэрыя-
лу, з'яўляецца прыцягненне дзі-
татковых крыніц на ўроку гіс-
торыі. Гэты матэрыял павінен ад-
клада наступным патрабаван-
ням:

1) дасупнянасц;
2) эмацыянальная афарбоўка
Вядома, што менавіта такіх
тэрыял латчай за ўсё запамінае-
м вучыні. Дапаможныя крыніцы
уроку ні ў якім разе не павінны
мінаваць над асцігнутым матэры-
ялам, вызначаным школьнай пра-
грамай для абавязковага вучэн-
ня. Пры выкананні вышэйпа-
дзельных палажэнняў выкарыста-
не дадатковага матэрыялу дапа-
гае настаяўчы зацвярдзіць вучы-
ня ўрока і становіцца ўпэўнае.

засянене вучбіага матэрыялаў.
Так, напрыклад, на ўроку тэмы «Тэма 10 класа па тэме "Гарэ Заходняй Еўропы" на наступнае можа пасля глумачыцца асноўны матэрыялы і першага года зацвярджэння расказвае вучням жыццё сярэднявечага гарады выкарыстоўваючы цікавыя ірычныя факты. Яшчэ большым чымчасей прадставіць вывучэння тэмы "Заходне-еўрапейскі сярэньняевога побыту". Па гэтым танні настаяні можа прывесці звесткі аб узроўні працяглага жыцця сярэднявечага еўрапейца, яго харчаванні і адзенні".
Прыкладу ў школьным кутымат.

Расіслаў ШЧАСН
настаўнік гісторыі
грамадазнаўства сярод
школы № 1 Сморг
кандыдат педагагічных нав
кіраўнік педпракт
Сморгонскага М.Т.

